

ЩОДО АГРЕСИВНОЇ ТА ДЕСТРУКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ У СФЕРІ ГРОМАДЯНСТВА ТА ЇЇ МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація

В аналітичній записці проаналізовано зміни, внесені у червні 2014 року до законодавства Російської Федерації у сфері громадянства, визначено коло проблем, з якими ймовірно стикатиметься Україна після повернення анексованого Криму під її юрисдикцію через впровадження країною-агресором зазначених змін.

Запропоновано бачення щодо можливих шляхів усунення виявлених проблем шляхом внесення змін до законодавчих актів України, а також міжнародно-правових документів з питань громадянства.

ЩОДО АГРЕСИВНОЇ ТА ДЕСТРУКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ У СФЕРІ ГРОМАДЯНСТВА ТА ЇЇ МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Після анексії Російською Федерацією Криму та окупації окремих районів Донецької та Луганської областей питання громадянства поступово перетворилися на фактор негативного впливу на стан національної безпеки України. Країна-агресор намагається надзвичайно активно маніпулювати інститутом громадянства, використовуючи його як елемент гібридної війни проти України, заклавши «бомбу уповільненої дії», яка може вибухнути навіть через кілька років після остаточного повернення окупованих територій під юрисдикцію України.

Реалізуючи свою агресивну та деструктивну по відношенню до України політику, очільники країни-загарбника нехтують загальновизнаними принципами формування взаємовідносин у сфері громадянства. Маючи на меті дестабілізувати ситуацію в нашій державі на довгостроковий термін, офіційна Москва створює додаткові больові точки, намагаючись ще більше розпалити ворожнечу між українцями. На таке можуть вказувати матеріали Доповіді Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2017 року (далі – Доповідь). У Доповіді, зокрема, йдеться про те, що за даними Державної Служби статистики України, станом на 1 січня 2013 року в АРК та м. Севастополі проживало близько 2 мільйонів 350 тис. осіб. Після незаконно проведеного в Криму в березні 2014 року референдуму та подальшої анексії півострова окупаційна влада РФ приступила до примушування місцевих мешканців прийняти громадянство держави-окупанта, що є грубим порушенням норм міжнародного гуманітарного права.

Таким чином, громадяни України, які постійно проживали та були зареєстровані в АРК, автоматично визнані громадянами Росії. Це, у свою

чергу, призвело до фактичного поширення множинного громадянства серед мешканців Криму.

Щоб надати своїм незаконним діям хоча б якийсь правовий вигляд, парламент РФ у червні 2014 року вніс низку змін до законодавства РФ у сфері громадянства (див. Додаток 1). Так, статтю 6 Федерального закону «Про громадянство Російської Федерації» доповнено положеннями, відповідно до яких громадянин РФ, який має інше громадянство або будь-який інший документ, що підтверджує право на його постійне проживання в іноземній державі, зобов'язаний подати письмове повідомлення про такий факт в територіальний орган федерального органу виконавчої влади, уповноваженого на здійснення функцій з контролю та нагляду у сфері міграції, за місцем проживання протягом шістдесяти днів з дня одержання цим громадянином іншого громадянства чи одержання ним документа на право постійного проживання в іноземній державі.

За недодержання зазначених законодавчих приписів статтею 330-2 КК РФ встановлено кримінальну відповідальність (див. Додаток 2) та передбачено покарання у виді штрафу в розмірі до двохсот тисяч рублів або в розмірі заробітної плати чи іншого доходу засудженого за період до одного року або обов'язковими роботами на строк до чотирьохсот годин.

Крім того, в Кодекс РФ про адміністративні правопорушення введено нову статтю 19.8.3, яка передбачає відповідальність за порушення встановленого порядку подачі повідомлення про наявність у громадянина РФ громадянства (підданства) іноземної держави або права на постійне проживання чи іншого документа, що підтверджує право на його постійне проживання в іноземній державі та накладення адміністративного стягнення у розмірі від 500 до 1000 руб.

Привертає увагу те, що країна-окупант не спромоглася забезпечити, щоб рішення стосовно набуття кримчанами громадянства РФ були добровільними та могли переглядатися в адміністративному чи судовому порядку відповідно до внутрішньодержавного права. Уникнути

«автоматичного громадянства» можна було лише, особисто подавши заяву про бажання зберегти українське громадянство до 18 квітня 2014 р. в 4-х пунктах на всій території Криму, відстоявши загальну чергу з охочими отримати російський паспорт. З середини квітня 2014 р. в Криму було відкрито ще декілька таких пунктів (при цьому, за даними ФМС РФ, пунктів прийому документів на отримання паспорта РФ налічувалося біля 250). Термін подавання таких заяв фактично тривав близько двох тижнів. Всього вказаною можливістю, за даними глави регіонального управління ФМС РФ в Криму, скористалися 3500 осіб. При цьому, зафіксовано випадки, коли бажуючі подати заяву зберегти українське громадянство не встигли зробити це через неналежне забезпечення РФ можливості реалізації такого права. Крім того, це не змогли зробити особи, що знаходилися за кордоном, хворі, люди похилого віку і т. п.

Слід звернути увагу на те, що після подання такої відмови громадяни України фактично отримали статус іноземців, що може мати наслідком обмеження терміну їх перебування в Криму, вислання або заборону в'їзду.

Видається доцільним зауважити, що, починаючи з 1991 року, російське законодавство про громадянство ніколи раніше не передбачало обов'язку громадян РФ повідомляти про наявність у них громадянства іншої держави чи права на постійне проживання в іншій державі. Громадяни РФ були зобов'язані повідомляти про таке лише в окремих визначених законодавством випадках, наприклад при подачі заяви про видачу паспорта для виїзду за кордон, або коли вони брали участь у виборах на заміщення певних посад тощо.

Такі зміни у законодавстві РФ, що регулює правовідносини у сфері громадянства, повинні були б мати відповідне обґрунтування. Однак, у тексті вказаного Закону такі підстави відсутні, тож довелося ознайомитися з пояснювальною запискою до законопроекту, яка відповідно до пункту 1 статті 105 Регламенту Державної Думи Федеральних Зборів РФ, затвердженого постановою Державної Думи від 22.01.1998 № 2134-ІІ ГД,

подається суб'єктом права законодавчої ініціативи при його внесенні в парламент.

Текст пояснювальної записки до зазначеного законопроекту видається надзвичайно цікавим з огляду на наведені у ньому аргументи щодо необхідності внесення зазначених змін до законодавчих актів РФ, які регулюють правовідносини у сфері громадянства. Йдеться, зокрема, про те, що відповідно до статті 18 Закону України «Про громадянство України» клопотанням вийти з громадянства України може лише громадянин України, який постійно проживає за кордоном. Проте, розробник законопроекту зазначає, що у випадку з мешканцями АРК реалізувати ці приписи неможливо, оскільки *за законодавством України Крим є тимчасово окупованою територією України.*

Вихід з громадянства України допускається й тоді, коли особа набула громадянство іншої держави або отримала документ, виданий уповноваженим органом іншої держави. Однак, у такому випадку проблему для виходу з громадянства України створює норма, яка передбачає, що факт припинення громадянства встановлюється указом Президента України.

З огляду на усе викладене, розробник законопроекту вважає, що з урахуванням політичної ситуації, що склалася між Україною та РФ щодо АРК, добровільний вихід з громадянства України та набуття громадянства РФ мешканцями Криму видається неможливим. Тому й було запропоновано внести відповідні зміни до законодавства РФ, якими всі мешканці Криму, що набули громадянство РФ у відповідності з Договором про прийняття в РФ АРК визнаються такими, що мають громадянство іноземної держави (громадянство України) та зобов'язані з 1 січня 2016 року відповідно до частини 3 статті 6 Федерального закону «Про громадянство Російської Федерації» подати письмове повідомлення про наявність іншого громадянства.

Слід зазначити, що в особливо уразливому становищі опинилися 4228 дітей-сиріт та дітей, що перебувають під опікою чи піклуванням державних органів (станом на 01.08.14 р.). Оскільки адміністрація всіх закладів Криму

пішла на співпрацю з владою РФ, діти фактично позбавлені права вибору громадянства.

Особливе занепокоєння викликає й те, що влада РФ використовує факт «автоматичного громадянства» для кримінального переслідування проукраїнських активістів. Найбільш відомими прикладами є кримінальні справи щодо кінорежисера Олега Сенцова та громадського активіста Олександра Кольченка, які були затримані й засуджені до 20 і 10 років ув'язнення відповідно. Обидва є громадянами України, на момент окупації проживали в Криму. Жодних дій для отримання громадянства РФ ними не було зроблено, факту отримання такого громадянства вони не визнають. Незважаючи на це, кримінальне переслідування стосовно них ведеться як щодо громадян РФ, що дозволяє країні-агресорові відмовляти у задоволенні клопотання зазначених осіб про зустріч з консулом України.

Разом з тим, РФ використовує штучно створену нею ж ситуацію й для інших маніпуляцій, пов'язаних з громадянством. Так, 21 липня 2017 року Генеральна прокуратура України повідомила, що РФ відмовила в екстрадиції 21 экс-співробітника «Беркуту», які перебувають у розшуку у зв'язку з підозрою щодо їхньої причетності до вбивства 48 протестувальників. За наявною інформацією, 15 підозрюваних отримали російське громадянство, а трьом було надано тимчасовий притулок.

За даними Генеральної прокуратури України, РФ також відмовила у екстрадиції колишнього заступника голови управління Міністерства внутрішніх справ України в Одеській області Дмитра Фучеджі, оскільки йому було надано громадянство РФ. Зазначену особу обвинувачують у перевищенні службових повноважень та службовій недбалості через невжиття заходів, необхідних для підтримання громадського порядку та безпеки 2 травня 2014 року в м. Одесі.¹

Окремо слід зазначити, що 1 квітня 2017 року розпочалася кампанія із призову жителів Криму до збройних сил РФ. З 2014 року кримчани, яких

---

¹ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 травня – 15 серпня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ufpa.org.ua/blog/2922>.

призивали на військову службу, служили у військових частинах РФ на території Кримського півострова. З 2017 року їх почали відправляти також до військових частин на території РФ.

12 квітня 2017 року під час прес-конференції військовий комісар РФ в Криму повідомив про факт порушення правоохоронними органами РФ кримінальної справи стосовно жителя Криму, який відмовився служити в армії Російської Федерації.

В Управлінні Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини з огляду на положення статті 51 IV Женевської конвенції назвали неприпустимими дії російської окупаційної влади, яка в порушення вказаних приписів продовжує примушувати мешканців окупованої території служити в збройних силах РФ.²

Привертає увагу те, що зазначені зміни до законодавства РФ, яким регулюються правовідносини у сфері громадянства, суперечать низці приписів, що містяться в Конституції РФ. Так, наявність у громадянина РФ громадянства іншої держави або права на постійне проживання в іноземній державі у взаємовідносинах з РФ є елементом його особистого життя в частині його волевиявлення, а не його фактичної дії або діяльності. Такий громадянин у відповідності до частини 1 статті 23 Конституції РФ, має невід'ємне право на його недоторканість.

Частиною 1 статті 24 Конституції РФ заборонено збирання та використання інформації про приватне життя особи без її згоди. Проте, зазначеними змінами до Федерального закону «Про громадянство Російської Федерації» встановлено правила, які передбачають примусове надання відповідної інформації громадянином РФ про наявність у нього іншого громадянства або права на постійне проживання в іноземній державі.

Відповідно до частини 1 статті 26 Конституції РФ ніхто не може бути примушений до надавання інформації про свою національну приналежність.

---

² Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/UA_14th_OHCHR_report_on_the_human_rights_situation_in_Ukraine.pdf.

Однак, підпункт у пункті 6 статті 6 Закону РФ про громадянство міститься припис, який зобов'язує громадянина РФ повідомляти про підстави набуття іншого громадянства чи одержання документа на право постійного проживання в іноземній державі. Але ж в багатьох випадках саме національна приналежність громадянина є підставою набуття ним іншого громадянства чи права проживання в іноземній державі. Тож і у цьому випадку доводиться констатувати існування невідповідності нововведень у законодавстві РФ у сфері громадянства конституційним приписам.

У відповідності до частини 3 статті 55 Конституції РФ права і свободи людини і громадянина можуть бути обмеженими федеральним законом, але тільки в тій мірі, в якій це необхідно для захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав та законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни та безпеки держави. Однак, у наведеній пояснювальній записці до вказаного законопроект не названо жодного з перелічених об'єктів, які підлягають особливому захисту.

Таким чином, наведені вище зміни до законодавства РФ у сфері громадянства є такими, що суперечать Конституції РФ. Але нинішніх очільників країни-агресора це зовсім не бентежить. Проте, українському законодавцеві, як видається, слід підготувати симетричну відповідь, яка після відновлення в Криму юрисдикції України повинна забезпечити можливість повернутися до громадянства України усім тим, хто насильно був прийнятий до громадянства РФ, ставши у такий спосіб біпатридом. При цьому, слід враховувати те, що наявність паспорта громадянина РФ є обов'язковою умовою для реалізації суттєвої низки прав мешканцями Криму. Йдеться про отримання всіх видів соціальних виплат, реєстрація транспортного засобу, отримання водійського посвідчення, про можливість працевлаштування у бюджетних установах, отримання безоплатної медичної допомоги.

Частиною першою статті 19 Закону України «Про громадянство України» встановлено підстави для втрати громадянства України, до яких зокрема, віднесено «добровільне набуття громадянином України

громадянства іншої держави, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття». Аналогічна підстава втрати особою громадянства визначена статтею 7 Європейської конвенції про громадянство - добровільне набуття особою громадянства іноземної держави. Слід зазначити, що ця підстава найчастіше застосовується державами, які негативно ставляться до множинного громадянства. До таких держав належить й Україна. При цьому, обов'язковими умовами застосування процедури втрати особою громадянства України за цією підставою є:

- додержання принципу добровільності, який означає, що особа не повинна втрачати громадянство тільки внаслідок того, що інша держава надає їй без її згоди своє громадянство;
- досягнення громадянином України повноліття на момент набуття громадянства іноземної держави.

Довідково. Добровільний – той, який здійснюється, діє і т. ін. з власного бажання, доброї волі, без насилля, примусу; протилежне примусовий.³

З огляду на наведене тлумачення, не вважається добровільним автоматичне набуття громадянства іншої держави внаслідок усиновлення, чи внаслідок репатріації особи.

Наведений підхід до вирішення проблеми видається найбільш обґрунтованим та надзвичайно важливим для України особливо в умовах анексії РФ Криму та окупації ОРДЛО.

Дещо інша ситуація склалася на окупованій РФ території Донецької та Луганської областей.⁴ Видається доцільним лише додати, що, за даними так званого «начальника міграційної служби міністерства внутрішніх справ ДНР» В. Краснощока, станом на 1 грудня 2017 року оформлено 170 тис. паспортів «зразка ДНР». При цьому, «головне управління статистики ДНР», повідомило що у цей час на підконтрольній «ДНР» території проживало

³ Академічний тлумачний словник української мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/utrachaty>.

⁴ Про це докладніше йдеться в аналітичній записці «Можливі наслідки «паспортизації» мешканців тимчасово непідконтрольних територій України «документами ДНР/ЛНР» для національної безпеки України» (від 06.03.2017 р. № 293/149).

2,3 млн. мешканців.⁵ Це означає, що за два роки «паспорт громадянина ДНР» отримало менше 10% населення так званої «Донецької народної республіки».

Наведені статистичні показники можуть свідчити про те, за рік так званої «паспортизації документами ДНР» лише незначна частина мешканців окупованої території виявила бажання набутися громадянство цієї квазі-республіки. Це означає, що переважна більшість громадян України, які опинилися по іншу сторону лінії розмежування, продовжують сподіватися на повернення під юрисдикцію України і не бажають ставати громадянами цієї «псевдо-республіки». Ця обставина, як видається, повинна знайти належне відображення при формуванні та реалізації оновленої (осучасненої) політики України у сфері громадянства. Йдеться, про диференційований підхід держави до населення, яке перебувало під окупацією та по-різному ставилося до окупаційної влади.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Державна політика з питань громадянства повинна виходити з констатації неминучого повернення окупованих РФ територій до юрисдикції України. З огляду на це необхідно невідкладно вжити відповідних заходів реагування на агресивну та деструктивну політику країни-загарбника у цій сфері.

2. Запровадження РФ механізму «псевдо-добровільного» набуття громадянами України російського громадянства потребує якнайшвидшого розроблення відповідних змін до законодавчих актів України, які регулюють правовідносини у цій сфері. При цьому, Україна змушена буде вирішити надзвичайно складне завдання, а саме утримати баланс між необхідністю зміцнити захист національної безпеки та, на відміну від країни-агресора, залишатись на усталених у демократичних країнах позиціях, які передбачають дбайливе ставлення до прав і свобод людини.

---

⁵ В ДНР «паспортизировали» только 10% населения. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.bigmir.net/ukraine/1805795-V-DNR--pasportizirovali--tol-ko-10--naselenija>.

3. Видається необхідним передбачати більш суворі вимоги до особи, яка хоче стати громадянином нашої держави, або повернути собі громадянство України. Йдеться, у першу чергу, про осіб, які перебували на території анексованого РФ Криму або проживали в окремих районах Донецької та Луганської областей і підтримували окупаційну владу. Для цього вбачається необхідним на законодавчому рівні встановити додаткові заходи державного впливу, наприклад, ухваливши Закон про відповідальність за колаборанство. Ці заходи повинні мати диференційований характер, що означатиме встановлення відповідальності залежно від форми участі у діяльності окупаційної влади.

4. Оновлена (осучаснена) державна політика у сфері громадянства повинна передбачати неминучий державний осуд за колаборанство у його найбільш тяжких формах. До осіб, які зрадили державним інтересам, необхідно застосовувати не тільки заходи кримінально-правового впливу, але й так звані «репресивні заходи політичного характеру». Йдеться про заборону брати участь в управлінні державними справами через припинення громадянства у зв'язку з:

- добровільною службою в іноземному військовому формуванні;
- поведінкою, яка серйозно зашкоджує життєво важливим інтересам держави-учасниці.

Зазначені підстави передбачені у статті 7 Європейської конвенції про громадянство, яку Україна ратифікувала 20.09.2006 року (із застереженням та заявою).

Для тих, хто лише виявив слабкість і лише отримав громадянство країни-агресора, не вчинивши жодних дій на шкоду Україні, доцільно запровадити «процедуру повернення до громадянства», яка передбачатиме, зокрема, складання іспитів на знання:

- української мови;
- історії України;
- основ конституційного ладу України;

- гімну України.

5. З огляду на викладене та у зв'язку з ймовірними негативними для України наслідками впровадження ухвалених 4 червня 2014 року Державною Думою РФ змін до статей 6, 30 Федерального закону «Про громадянство Російської Федерації» та окремих законодавчих актів Російської Федерації вбачається доцільним **Верховній Раді України:**

провести парламентські слухання з питань громадянства;

невідкладно розглянути внесені на розгляд парламенту законопроекти, що передбачають зміни до законодавчих актів, якими врегульовано правовідносини у сфері громадянства, та прийняти виважені рішення щодо їх подальшої реалізації з урахуванням необхідності реінтеграції окупованих РФ територій та їх остаточного повернення до юрисдикції України. Йдеться про проекти законів України:

- про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо громадянства (реєстр № 9728-1 від 01.02.2012 р.), внесений Кабінетом Міністрів України;

- про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття (припинення) громадянства України, громадянства (підданства) іншої держави або громадянств (підданств) інших держав (реєстр. № 5433 від 21.11.2016 р.), внесений народними депутатами України А. Тетеруком, Л. Ємцем;

- про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності народних депутатів України та державних службовців за набуття громадянства інших держав (реєстр. № 6131 від 24.02.2017 р.), внесений групою народних депутатів України;

- про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо реалізації права змінити громадянство (реєстр. № 6175 від 13.03.2017 р.), внесений Президентом України П. Порошенком;

- про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо заборони мати громадянство іншої держави особам, уповноваженим на

виконання функцій держави або місцевого самоврядування та врегулювання деяких аспектів порядку зміни громадянства (реєстр. № 6175-1), внесений народним депутатом України О. Вілкулом;

- про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення у відповідність до Конституції України Закону України «Про громадянство України» щодо уникнення множинного (подвійного) громадянства (реєстр. № 6178 від 14.03.2017 р.), внесений народним депутатом України С. Мельничуком;

- про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань подвійного громадянства (реєстр. № 6178-1 від 27.03.2017 р.), внесений народним депутатом України В. Балогою;

- про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо множинного (подвійного) громадянства (реєстр. № 6178-2 від 29.03.2017 р.), внесений народним депутатом України О. Богомолець;

- проект Закону про внесення зміни до статті 19 Закону України «Про громадянство України» (щодо втрати громадянства України за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України) (реєстр. № 4115 від 19.02.2016 р.), внесений групою народних депутатів України.

При цьому, народним депутатам України слід зважити на те, що законодавство України потребує не «косметичного ремонту», а науково обґрунтованих системних змін, які б максимально враховували реалії сьогодення.

С.В. Дрьомов

Відділ проблем національної безпеки
Національний інститут стратегічних досліджень

квітень 2018 р.

ДОДАТКИ*Додаток 1***РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН**

О внесении изменений в статьи 6 и 30 Федерального закона «О гражданстве Российской Федерации» и отдельные законодательные акты Российской Федерации

Принят Государственной Думой

23 мая 2014 года

Одобен Советом Федерации

28 мая 2014 года

(В редакции Федерального закона от 03.07.2016 г. N 305-ФЗ)

Статья 1

Внести в Федеральный закон от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» (Собрание законодательства Российской Федерации, 2002, № 22, ст. 2031; 2003, № 46, ст. 4447; 2006, № 31, ст. 3420; 2012, № 47, ст. 6393; 2014, № 16, ст. 1828) следующие изменения:

1) в статье 6:

а) дополнить частью третьей следующего содержания:

«3. Если иное не предусмотрено международным договором Российской Федерации или федеральным законом, гражданин Российской Федерации (за исключением граждан Российской Федерации, постоянно проживающих за пределами Российской Федерации), имеющий также иное гражданство либо вид на жительство или иной действительный документ, подтверждающий право на его постоянное проживание в иностранном государстве (далее также - документ на право постоянного проживания в иностранном государстве), обязан подать письменное уведомление о наличии иного гражданства или документа на право постоянного проживания в иностранном государстве в территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции, по месту жительства данного гражданина в пределах Российской Федерации (в случае отсутствия такового - по месту его пребывания в пределах Российской Федерации, а в случае отсутствия у него места жительства и места пребывания в пределах Российской Федерации - по месту его фактического нахождения в Российской Федерации) в течение шестидесяти дней со дня приобретения данным гражданином иного гражданства или получения им документа на право постоянного проживания в иностранном государстве.»;

б) дополнить частью четвертой следующего содержания:

«4. Если иное не предусмотрено международным договором Российской Федерации или федеральным законом, законный представитель гражданина Российской Федерации, не достигшего возраста восемнадцати лет либо ограниченного в дееспособности (за исключением граждан Российской Федерации, постоянно проживающих за пределами Российской Федерации), обязан подать письменное уведомление о наличии у данного гражданина иного гражданства или документа на право постоянного проживания в иностранном государстве в территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере

миграции, по месту жительства данного гражданина в пределах Российской Федерации (в случае отсутствия такового - по месту его пребывания в пределах Российской Федерации, а в случае отсутствия у данного гражданина места жительства и места пребывания в пределах Российской Федерации - по месту его фактического нахождения в Российской Федерации) в течение шестидесяти дней со дня приобретения данным гражданином иного гражданства или получения им документа на право постоянного проживания в иностранном государстве.»;

в) дополнить частью пятой следующего содержания:

«5. Подача уведомления о наличии иного гражданства или документа на право постоянного проживания в иностранном государстве гражданином Российской Федерации, указанным в части третьей настоящей статьи, или законным представителем гражданина Российской Федерации, указанного в части четвертой настоящей статьи, осуществляется лично или в установленном порядке почтовым отправлением при предъявлении лицом, подающим указанное уведомление, паспорта гражданина Российской Федерации или иного документа, удостоверяющего его личность на территории Российской Федерации (в том числе документа, удостоверяющего личность иностранного гражданина на территории Российской Федерации и признаваемого Российской Федерацией в этом качестве, в случае, если указанное уведомление подается иностранным гражданином, являющимся законным представителем гражданина Российской Федерации, указанного в части четвертой настоящей статьи).»;

г) дополнить частью шестой следующего содержания:

«6. В уведомление, указанное в части пятой настоящей статьи, вносятся следующие сведения о гражданине Российской Федерации, в отношении которого оно подается:

а) фамилия, имя, отчество;

б) дата и место рождения;

в) место жительства (в случае отсутствия такового – место пребывания, а в случае отсутствия места жительства и места пребывания - место фактического нахождения);

г) серия и номер паспорта гражданина Российской Федерации или иного документа, удостоверяющего личность указанного гражданина на территории Российской Федерации;

д) наименование имеющегося иного гражданства, серия, номер и дата выдачи паспорта иностранного государства либо иного документа, подтверждающего наличие у указанного гражданина иного гражданства, и (или) наименование, серия, номер и дата выдачи указанному гражданину документа на право постоянного проживания в иностранном государстве;

е) дата и основание приобретения иного гражданства или получения документа на право постоянного проживания в иностранном государстве;

ж) сведения о продлении срока действия документа на право постоянного проживания в иностранном государстве или получении нового соответствующего документа;

з) сведения об обращении в полномочный орган иностранного государства о выходе указанного гражданина из гражданства данного государства или об отказе от имеющегося у него документа на право постоянного проживания в иностранном государстве (в случае направления такого обращения).»;

д) дополнить частью седьмой следующего содержания:

«7. К уведомлению, указанному в части пятой настоящей статьи, прилагается копия имеющегося у гражданина Российской Федерации, в отношении которого подается такое уведомление, паспорта иностранного государства либо иного документа, подтверждающего наличие иного гражданства, и (или) документа на право постоянного проживания в иностранном государстве, а также копия паспорта гражданина Российской Федерации или иного документа, удостоверяющего личность указанного гражданина на территории Российской Федерации (в том числе документа, удостоверяющего личность иностранного гражданина на территории Российской Федерации и признаваемого Российской Федерацией в этом качестве, в случае, если указанное уведомление подано иностранным гражданином, являющимся законным представителем гражданина Российской Федерации, указанного в части четвертой настоящей статьи).»;

е) дополнить частью восьмой следующего содержания:

«8. Форма и порядок подачи уведомлений, указанных в частях третьей и четвертой настоящей статьи, устанавливаются федеральным органом исполнительной власти, уполномоченным на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции.»;

ж) дополнить частью девятой следующего содержания:

«9. От обязанности подачи уведомления, указанного в части третьей настоящей статьи, граждане Российской Федерации освобождаются в случаях, предусмотренных международными договорами Российской Федерации или федеральными законами.»;

з) дополнить частью десятой следующего содержания:

«10. От обязанности подачи уведомления, указанного в части четвертой настоящей статьи, законные представители соответствующих граждан Российской Федерации освобождаются в случаях, предусмотренных международными договорами Российской Федерации или федеральными законами.»;

и) дополнить частью одиннадцатой следующего содержания:

«11. Правила, указанные в частях третьей - десятой настоящей статьи, применяются в отношении граждан Российской Федерации, имеющих (приобретших) гражданство одного и более иностранного государства либо получивших один и более документ на право постоянного проживания в иностранном государстве. В случае приобретения гражданином Российской Федерации каждого юного гражданства или получения им каждого нового документа на право постоянного проживания в иностранном государстве данный гражданин или его законный представитель обязан подать об этом новое уведомление в соответствии с правилами, установленными настоящей статьей.»;

2) статью 30 дополнить пунктом «ж-1» следующего содержания:

«ж-1) ведут учет поступивших от граждан Российской Федерации уведомлений о наличии у данных граждан гражданства юного государства. Правила осуществления такого учета устанавливаются Правительством Российской Федерации.»;

Статья 2

Главу 32 Уголовного кодекса Российской Федерации (Собрание законодательства Российской Федерации, 1996, № 25, ст. 2954; 1999, № 28, ст. 3491; 2001, № 11, ст. 1002; № 47, ст. 4405; 2003, № 27, ст. 2712; № 50, ст. 4848; 2004, № 30, ст. 3091; 2005, № 1, ст. 13; 2008, № 15, ст. 1444; 2009, № 52, ст. 6453; 2010, № 19, ст.

2289; 2011, № 11, ст. 1495; № 50, ст. 7362; 2012, № 30, ст. 4172; № 53, ст. 7633, 7637; 2013, № 51, ст. 6685, 6696; 2014, № 19, ст. 2310) дополнить статьей 330-2 следующего содержания:

«Статья 330-2. Неисполнение обязанности по подаче уведомления о наличии у гражданина Российской Федерации гражданства (подданства) иностранного государства либо вида на жительство или иного действительного документа, подтверждающего право на его постоянное проживание в иностранном государстве

Неисполнение лицом установленной законодательством Российской Федерации обязанности по подаче в соответствующий территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции, уведомления о наличии у гражданина Российской Федерации гражданства (подданства) иностранного государства либо вида на жительство или иного действительного документа, подтверждающего право на его постоянное проживание в иностранном государстве, -

наказывается штрафом в размере до двухсот тысяч рублей или в размере заработной платы или иного дохода осужденного за период до одного года либо обязательными работами на срок до четырехсот часов.»

Статья 3

Подпункт "а" пункта 1 части второй статьи 151

Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации (Собрание законодательства Российской Федерации, 2001, № 52, ст. 4921; 2002, № 22, ст. 2027; № 30, ст. 3020, 3029; № 44, ст. 4298; 2003, № 27, ст. 2700, 2706; № 50, ст. 4847; 2004, № 27, ст. 2711; 2005, № 1, ст. 13; 2006, № 28, ст. 2975, 2976; № 31, ст. 3452; 2007, № 1, ст. 46; № 24, ст. 2830, 2833; № 49, ст. 6033; 3 50, ст. 6248; 2009, № 11, ст. 1267; № 44, ст. 5170; 2010, № 1, ст. 4; № 15, ст. 1756; № 21, ст. 2525; № 27, ст. 3431; № 31, ст. 4164, 4193; № 49, ст. 6412; 2011, № 1, ст. 16; N 23, ст. 3259; № 30, ст. 4598, 4605; № 45, ст. 6334; № 50, ст. 7361, 7362; 2012, № 10, ст. 1162, 1166; № 30, ст. 4172; № 31, ст. 4330, 4331; № 47, ст. 6401; № 49, ст. 6752; № 53, ст. 7637; 2013, № 26, ст. 3207; № 27, ст. 3442, 3478; № 30, ст. 4078; № 44, ст. 5641; № 51, ст. 6685; № 52, ст. 6945; Российская газета, 2014, 7 мая) после цифр «330-1,» дополнить цифрами «330-2,».

Статья 4

Внести в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях (Собрание законодательства Российской Федерации, 2002, № 1, ст. 1; 2003, № 27, ст. 2700; № 50, ст. 4847; 2004, № 34, ст. 3529, 3533; № 44, ст. 4266; 2005, № 1, ст. 40; № 19, ст. 1752; № 27, ст. 2719; 2006, № 1, ст. 10; № 18, ст. 1907; № 19, ст. 2066; № 31, ст. 3420; № 45, ст. 4634, 4641; № 52, ст. 5498; 2007, № 16, ст. 1825; № 26, ст. 3089; № 31, ст. 4015; 2008, № 49, ст. 5745; № 52, ст. 6235, 6236; 2009, № 7, ст. 777; № 23, ст. 2759; № 29, ст. 3597; 2010, № 1, ст. 1; № 19, ст. 2291; № 25, ст. 3070; № 27, ст. 3416; № 30, ст. 4002; № 31, ст. 4164, 4193, 4198, 4206, 4207, 4208; № 46, ст. 5918; 2011, № 1, ст. 23; № 7, ст. 901; № 15, ст. 2039; № 19, ст. 2714; № 23, ст. 3260; № 30, ст. 4585, 4590, 4600; № 48, ст. 6728, 6730; № 49, ст. 7025; № 50, ст. 7342, 7346, 7362, 7366; 2012, № 6, ст. 621; № 31, ст. 4320, 4322; № 41, ст. 5523; № 47, ст. 6402, 6403; 2013, 3 8, ст. 718; № 19, ст. 2323; № 27, ст. 3477; № 30, ст. 4032, 4036, 4040, 4082; № 31, ст. 4191; № 44, ст. 5624, 5644; № 48, ст. 6165; № 49, ст. 6327, 6343,

6344; № 51, ст. 6685, 6695, 6696; № 52, ст. 6961, 6980, 6986; 2014, № 6, ст. 566; N №4, ст. 1562; Российская газета, 2014, 7 мая) следующие изменения:

1) абзац первый статьи 19.7 после цифр «19.8» доповнить цифрами «, 19.8-3»;

2) дополнить статьей 19.8-3 следующего содержания:

«Статья 19.8-3. Нарушение установленного порядка подачи уведомления о наличии у гражданина Российской Федерации гражданства (подданства) иностранного государства либо вида на жительство или иного действительного документа, подтверждающего право на его постоянное проживание в иностранном государстве.

Нарушение установленного порядка подачи гражданином Российской Федерации или законным представителем гражданина Российской Федерации уведомления о наличии у гражданина гражданства (подданства) иностранного государства либо вида на жительство или иного действительного документа, подтверждающего право на его постоянное проживание в иностранном государстве, выразившееся в несвоевременной подаче такого уведомления, либо в предоставлении сведений, которые должны содержаться в таком уведомлении, в неполном объеме, либо в предоставлении заведомо недостоверных сведений, -

влечет наложение административного штрафа на граждан в раз мере от пятисот до одной тысячи рублей.»;

3) (Утратил силу - Федеральный закон от 03.07.2016 г. № 305-ФЗ)

Статья 5

Внести в Федеральный закон от 27 июля 2006 года № 152-ФЗ «О персональных данных» (Собрание законодательства Российской Федерации, 2006, № 31, ст. 3451; 2009, № 48, ст. 5716; 2010, № 31, ст. 4173; № 49, ст. 6409; 2011, № 31, ст. 4701; 2013, № 30, ст. 4038) следующие изменения:

1) часть 2 статьи 10 дополнить пунктом 10 следующего содержания:

«10) обработка персональных данных осуществляется в соответствии с законодательством Российской Федерации о гражданстве Российской Федерации.»;

2) часть 2 статьи 11 дополнить словами «, о гражданстве Российской Федерации».

Статья 6

1. Гражданин Российской Федерации (за исключением гражданина Российской Федерации, постоянно проживающего за пределами Российской Федерации), имеющий на день вступления в силу настоящего Федерального закона гражданство (подданство) иностранного государства либо вид на жительство или иной действительный документ, подтверждающий право на его постоянное проживание в иностранном государстве, обязан в течение шестидесяти дней со дня вступления в силу настоящего Федерального закона подать в территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции, по месту жительства данного гражданина в пределах Российской Федерации (в случае отсутствия такового - по месту его пребывания в пределах Российской Федерации, а в случае отсутствия у него места жительства и места пребывания в пределах Российской Федерации - по месту его фактического нахождения в Российской Федерации) письменное уведомление о

наличии у него иного гражданства (подданства) либо вида на жительство или иного действительного документа, подтверждающего право на его постоянное проживание в иностранном государстве.

2. Законный представитель гражданина Российской Федерации, не достигшего возраста восемнадцати лет либо ограниченного в дееспособности (за исключением гражданина Российской Федерации, постоянно проживающего за пределами Российской Федерации), имеющего на день вступления в силу настоящего Федерального закона гражданство (подданство) иностранного государства либо вид на жительство или иной действительный документ, подтверждающий право на его постоянное проживание в иностранном государстве, обязан в течение шестидесяти дней со дня вступления в силу настоящего Федерального закона подать в территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции, по месту жительства данного гражданина в пределах Российской Федерации (в случае отсутствия такового - по месту пребывания данного гражданина в пределах Российской Федерации, а в случае отсутствия у данного гражданина места жительства и места пребывания в пределах Российской Федерации - по месту его фактического нахождения в Российской Федерации) письменное уведомление о наличии у данного гражданина иного гражданства (подданства) либо вида на жительство или иного действительного документа, подтверждающего право на его постоянное проживание в иностранном государстве.

3. Форма и порядок подачи уведомлений, указанных в частях 1 и 2 настоящей статьи, определяются в соответствии с Федеральным законом от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» (в редакции настоящего Федерального закона).

4. Предусмотренные частями 1 и 2 настоящей статьи правила не применяются в случаях, предусмотренных частями девятой и десятой статьи 6 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» (в редакции настоящего Федерального закона).

5. В отношении граждан Российской Федерации, приобретших гражданство Российской Федерации в соответствии с Договором между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов от 18 марта 2014 года и Федеральным конституционным законом от 21 марта 2014 года № 6-ФКЗ «О принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов - Республики Крым и города федерального значения Севастополя», правила, предусмотренные статьями 6 и 30 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» (в редакции настоящего Федерального закона), применяются с 1 января 2016 года.

Статья 7

Настоящий Федеральный закон вступает в силу по истечении шестидесяти дней после дня его официального опубликования.

Президент Российской Федерации В.Путин

Москва, Кремль
4 июня 2014 года
№ 142-ФЗ⁶

---

⁶ [http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docview&page=1&print=1&nd=102352882&rdk=1&&empire=.](http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docview&page=1&print=1&nd=102352882&rdk=1&&empire=)

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

*к проекту федерального закона "О внесении изменений в статью 6
Федерального закона "О внесении изменений в статьи 6 и 30
Федерального закона "О гражданстве Российской Федерации"
и отдельные законодательные акты Российской Федерации"*

В соответствии с частью 3 статьи 6 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» гражданин Российской Федерации (за исключением граждан Российской Федерации, постоянно проживающих за пределами Российской Федерации), имеющий также иное гражданство обязан подать письменное уведомление о наличии иного гражданства в территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции по месту жительства данного гражданина в пределах Российской Федерации в течение шестидесяти дней со дня приобретения данным гражданином иного гражданства.

В соответствии с частью 5 статьи 6 Федерального закона от 4 июня 2014 года № 142-ФЗ «О внесении изменений в статьи 6 и 30 Федерального закона «О гражданстве Российской Федерации» и отдельные законодательные акты Российской Федерации» в отношении граждан Российской Федерации, приобретших гражданство Российской Федерации в соответствии с Договором между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов от 18 марта 2014 года и Федеральным конституционным законом от 21 марта 2014 года № 6-ФКЗ «О принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов – Республики Крым и города федерального значения Севастополя» (далее – приобретших гражданство Российской Федерации), предусмотренные статьей 6 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» правила применяются с 1 января 2016 года.

В соответствии с Законом Украины от 18 января 2001 года № 2235-III «О гражданстве Украины» основаниями прекращения гражданства Украины являются:

- выход из гражданства Украины;
- утрата гражданства Украины;
- основания, предусмотренные международными договорами Украины.

Согласно статье 18 Закона Украины от 18 января 2001 года № 2235-III «О гражданстве Украины» из гражданства Украины по ходатайству может выйти гражданин Украины, который постоянно проживает за границей, что в случае с жителями Республики Крым невозможно, поскольку законодательству Украины Республика Крым является временно оккупированной территорией Украины.

Выход из гражданства Украины допускается и в том случае, когда лицо приобрело гражданство другого государства либо получило документ, выданный уполномоченными органами другого государства.

Добровольное получение гражданства другого государства является также основанием для утраты гражданства Украины. Однако практической проблемой выхода из гражданства Украины является норма, устанавливающая, что решение о

выходе из гражданства Украины или о его прекращении оформляется указом Президента Украины.

Учитывая политическую ситуацию, сложившуюся между Украиной и Российской Федерацией относительно Республики Крым, добровольный выход из гражданства Украины жителями Республики Крым, приобретших гражданство Российской Федерации, становится невозможным.

В связи с этим, все жители Республики Крым, приобретшие гражданство Российской Федерации в соответствии с Договором о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым (признаваемые гражданами Российской Федерации как граждане Украины, постоянно проживающие на день принятия в Российскую Федерацию Республики Крым и образования в составе Российской Федерации новых субъектов на территории Республики Крым) фактически являются на территории Российской Федерации гражданами, имеющими гражданство иностранного государства (гражданство Украины) и обязаны будут с 1 января 2016 года в соответствии с частью 3 статьи 6 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» подать письменное уведомление о наличии иного гражданства в территориальный орган федерального органа исполнительной власти, уполномоченного на осуществление функций по контролю и надзору в сфере миграции по месту жительства.

На уведомление жителями Республики Крым о наличии гражданства иного государства будет отведено 60 дней, в связи с чем органы Федеральной миграционной службы Российской Федерации по Республике Крым за сутки должны будут обрабатывать около 30 тысяч уведомлений, что неизбежно приведет к большим очередям и социальному напряжению среди населения Республики Крым.

Необходимо отметить, что при оформлении паспортов гражданина Российской Федерации жители Республики Крым, приобретшие гражданство Российской Федерации, сдавали в органы Федеральной миграционной службы Российской Федерации по Республике Крым копии паспортов гражданина Украины, что соответствует требованиям части 7 статьи 6 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» в этой части. Следовательно, жители Республики Крым, приобретшие гражданство Российской Федерации, уже фактически уведомили Федеральную миграционную службу Российской Федерации по Республике Крым о наличии у них гражданства Украины.

Из изложенного следует, что в отношении жителей Республики Крым – граждан Российской Федерации, в случае, когда иным гражданством является гражданство Украины, которое они приобрели до 21 марта 2014 года, применение правил, предусмотренных статьей 6 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации», нецелесообразно. Это вызовет социальное напряжение среди жителей Республики Крым и повлечет за собой дестабилизацию работы Федеральной миграционной службы Российской Федерации по Республике Крым. При этом необходимо учитывать, что вся необходимая информация уже имеется в наличии у Федеральной миграционной службы Российской Федерации по Республике Крым.

Данным проектом закона предлагается ввести в Федеральный закон от 4 июня 2014 года № 142-ФЗ «О внесении изменений в статьи 6 и 30 Федерального закона «О гражданстве Российской Федерации» и отдельные законодательные акты

Российской Федерации» нормы, в соответствии с которой правила, предусмотренные статьями 6 и 30 Федерального закона от 31 мая 2002 года № 62-ФЗ «О гражданстве Российской Федерации» не будут применяться в отношении граждан Российской Федерации, приобретших гражданство Российской Федерации, в случае, когда иным гражданством является гражданство Украины, которое они приобрели до 21 марта 2014 года. Это позволит избежать нагнетания социальной и политической напряженности в Республике Крым из-за необходимости прохождения крымчанами нецелесообразной процедуры.